

Postępowania w sprawie weryfikacji decyzji administracyjnych, w szczególności dotyczących przejęcia nieruchomości rolnej (lub gospodarstwa rolnego) na własność Skarbu Państwa w okresie PRL

Informacje wstępne

Obowiązujące przepisy nie przewidują możliwości zwrotu nieruchomości rolnej (gospodarstwa rolnego) przejętej niegdyś na rzecz Skarbu Państwa lub przyznania odszkodowania z tego tytułu. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi nie ma więc kompetencji, aby decydować o zwrocie nieruchomości lub o przyznaniu odszkodowania.

Odszkodowania lub zwrotu nieruchomości można dochodzić przed sądem powszechnym jedynie wtedy, gdy do przejęcia doszło niezgodnie z obowiązującymi wówczas przepisami. Wymaga to wcześniejszego wykazania we właściwym postępowaniu administracyjnym, że decyzja o przejęciu nieruchomości (gospodarstwa) była niezgodna z prawem.

Co powinien zawierać wniosek

Jeśli kwestionują Państwo decyzję administracyjną, na podstawie której nieruchomość rolna (gospodarstwo rolne) została przejęta na własność Skarbu Państwa, konieczne jest:

- wskazanie konkretnej decyzji (orzeczenia, zarządzenia), której żądanie dotyczy – z powołaniem organu, który ją wydał, daty wydania, znaku (numeru) i przedmiotu decyzji (pomocne będzie również przesłanie kopii decyzji);
- dokładne określenie rodzaju postępowania (np. stwierdzenie nieważności decyzji, wznowienie postępowania), które ma być wszczęte.

Podstawy stwierdzenia nieważności decyzji zostały wymienione w art. 156 § 1 Kodeksu postępowania administracyjnego (k.p.a.), a podstawy wznowienia postępowania – w art. 145 § 1, art. 145a § 1 i art. 145b § 1 k.p.a. Wnioskodawcy najczęściej domagają się stwierdzenia nieważności decyzji. Stwierdzenie nieważności następuje, gdy decyzja obarczona jest jedną z wad wymienionych w art. 156 § 1 k.p.a., w szczególności gdy rażąco narusza ona przepisy prawa stanowiące podstawę jej wydania. Jeśli zachodzą ku temu podstawy, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi lub inny właściwy organ po przeprowadzeniu postępowania i wyjaśnieniu

sprawy stwierdza nieważność decyzji. Stwierdzenie nieważności decyzji pozwala ubiegać się o odszkodowanie za przejętą nieruchomości (na drodze cywilnej, przed sądem powszechnym) lub o jej zwrot (jeśli nie została zbyta osobom trzecim i wciąż stanowi własność Skarbu Państwa).

Kto może wystąpić z wnioskiem

Z wnioskiem o wszczęcie takiego postępowania może wystąpić tylko były właściciel lub jego spadkobierca. Wyłącznymi dowodami nabycia praw do spadku są:

- postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku – wydane przez sąd rejonowy właściwy dla ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy;
- zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia – sporządzony przez dowolnie wybranego notariusza.

Wnioskodawca musi więc przedstawić postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku lub zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia, w którym wskazany został jako spadkobierca byłego właściciela. Inne dokumenty (w szczególności akty stanu cywilnego) nie dowodzą nabycia praw do spadku. Jeśli wnioskodawca nie wykaże – na podstawie wymienionych dokumentów – że jest spadkobiercą, postępowanie nie będzie mogło być prowadzone.

Wyciąg z przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego

Art. 145. [Przesłanki wznowienia postępowania]

§ 1. W sprawie zakończonej decyzją ostateczną wznowia się postępowanie, jeżeli:

- 1) dowody, na których podstawie ustalono istotne dla sprawy okoliczności faktyczne, okazały się fałszywe;
- 2) decyzja wydana została w wyniku przestępstwa;
- 3) decyzja wydana została przez pracownika lub organ administracji publicznej, który podlega wyłączeniu stosownie do art. 24, 25 i 27;
- 4) strona bez własnej winy nie brała udziału w postępowaniu;
- 5) wyjdą na jaw istotne dla sprawy nowe okoliczności faktyczne lub nowe dowody istniejące w dniu wydania decyzji, nieznane organowi, który wydał decyzję;
- 6) decyzja wydana została bez uzyskania wymaganego prawem stanowiska innego organu;
- 7) zagadnienie wstępne zostało rozstrzygnięte przez właściwy organ lub sąd odmiennie od oceny przyjętej przy wydaniu decyzji (art. 100 § 2);

8) decyzja została wydana w oparciu o inną decyzję lub orzeczenie sądu, które zostało następnie uchylone lub zmienione.

Art. 145a. [Niezgodność z Konstytucją]

§ 1. Można żądać wznowienia postępowania również w przypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego została wydana decyzja.

Art. 145b. [Naruszenie zasady równego traktowania]

§ 1. Można żądać wznowienia postępowania również w przypadku, gdy zostało wydane orzeczenie sądu stwierdzające naruszenie zasady równego traktowania, zgodnie z ustawą z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (Dz. U. z 2016 r. poz. 1219), jeżeli naruszenie tej zasady miało wpływ na rozstrzygnięcie sprawy zakończonej decyzją ostateczną.

Art. 156. [Przesłanki stwierdzenia nieważności decyzji administracyjnej]

§ 1. Organ administracji publicznej stwierdza nieważność decyzji, która:

- 1) wydana została z naruszeniem przepisów o właściwości;
- 2) wydana została bez podstawy prawnej lub z rażącym naruszeniem prawa;
- 3) dotyczy sprawy już poprzednio rozstrzygniętej inną decyzją ostateczną albo sprawy, którą załatwiono milcząco;
- 4) została skierowana do osoby niebędącej stroną w sprawie;
- 5) była niewykonalna w dniu jej wydania i jej niewykonalność ma charakter trwały;
- 6) w razie jej wykonania wywołałaby czyn zagrożony karą;
- 7) zawiera wadę powodującą jej nieważność z mocy prawa.

Wykaz aktów prawnych

Przed Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi prowadzone są postępowania dotyczące oceny zgodności z prawem rozstrzygnięć administracyjnych wydanych na podstawie następujących aktów prawnych:

- 1) dekretu z dnia 18 grudnia 1918 r. w przedmiocie przymusowego zarządu państwowego (Dz.U.R.P. Nr 21, poz. 67 ze zm.);

- 2) dekretu PKWN z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz.U. z 1945 r., Nr 3, poz. 13);
- 3) dekretu z dnia 28 listopada 1945 r. o przejęciu niektórych nieruchomości ziemskich na cele reformy rolnej i osadnictwa (Dz.U. Nr 57, poz. 321);
- 4) ustawy z dnia 3 stycznia 1946 r. o przejęciu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej (Dz.U. Nr 3, poz. 17, ze zm.);
- 5) dekretu z dnia 8 marca 1946 r. o majątkach opuszczonych i ponemieckich (Dz.U. Nr 13, poz. 87, ze zm.);
- 6) dekretu z dnia 5 września 1947 r. o przejściu na własność Państwa mienia pozostałego po osobach przesiedlonych do ZSRR (Dz.U. Nr 59, poz. 318, ze zm.);
- 7) dekretu z dnia 27 lipca 1949 r. o przejęciu na własność Państwa nie pozostających w faktycznym władaniu właścicieli nieruchomości ziemskich położonych w niektórych powiatach województw białostockiego, lubelskiego, rzeszowskiego i krakowskiego (Dz.U. Nr 46, poz. 339);
- 8) ustawy z dnia 13 lipca 1957 r. o zmianie dekretu z dnia 18 kwietnia 1955 r. o uwłaszczeniu i o uregulowaniu innych spraw, związanych z reformą rolną i osadnictwem rolnym (Dz.U. Nr 39, poz. 174);
- 9) ustawy z dnia 25 lutego 1958 r. o uregulowaniu stanu prawnego mienia pozostającego pod zarządem państwowym (Dz.U. Nr 11, poz. 37, ze zm.);
- 10) ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o sprzedaży państwowych nieruchomości rolnych oraz uporządkowaniu niektórych spraw, związanych z przeprowadzeniem reformy rolnej i osadnictwa rolnego (Dz.U. Nr 17, poz. 71);
- 11) ustawy z dnia 22 maja 1958 r. o popieraniu melioracji wodnych dla potrzeb rolnictwa (Dz.U. z 1963 r. Nr 42, poz. 237);
- 12) ustawy z dnia 28 czerwca 1962 r. o przejmowaniu niektórych nieruchomości rolnych w zagospodarowanie lub na własność Państwa oraz o zaopatrzeniu emerytalnym właścicieli tych nieruchomości i ich rodzin (Dz.U. Nr 38, poz. 166);
- 13) ustawy z dnia 24 stycznia 1968 r. o przymusowym wykupie nieruchomości wchodzących w skład gospodarstw rolnych (Dz.U. Nr 3, poz. 14);
- 14) ustawy z dnia 24 stycznia 1968 r. o rentach i innych świadczeniach dla rolników przekazujących nieruchomości rolne na własność Państwa (Dz.U. Nr 3, poz. 15);
- 15) ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o przekazywaniu gospodarstw rolnych na własność Państwa za rentę i spłaty pieniężne (Dz.U. Nr 21, poz. 118);

- 16) ustawy z dnia 27 października 1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin (Dz.U. Nr 32, poz.140);
- 17) ustawy z dnia 26 marca 1982 r. o scalaniu i wymianie gruntów (Dz. U. Nr 11, poz. 80, ze zm.);
- 18) ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 268);
- 19) ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. z 1991 r. Nr 7, poz. 24);
- 20) ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (Dz.U. z 1995 r. Nr 57, poz.299).